

OTUZÜÇÜNCÜ YILDA KIRKBİRİNCİ KİTABI YAYIMLARKEN

Gazi Üniversitesi'nden sevgili Gül TEKAY BAYSAN *Plassans'da Hırs, İktidar, Cınnet* adlı yazısıyla yüzyirminci ölüm yıldönümünde Emile Zola'yı anıyor. Bu anlamlı ölüm yıldönümünü bize hatırlattığı ve Frankofoni'de ilk kez yayımladığımız *Emile Zola Dosyası*'ni koordine ettiği için kendisine şükranlarımızı sunuyoruz. Baysan, darbeye kurulan İkinci İmparatorluk rejiminin görevlendirdiği bir papazın bir kenti ele geçişinin öyküsünü inceliyor. Romanın başlığı da şöyle: *Plassans Papazı – La Conquête de Plassans*. Zola'nın öyküleme biçimine de vurgu yapan makale romanı gasp, asalaklık, uzam denetiminin yitimi olgularıyla ve hasta insan-hasta toplum ilişkisinin kurulduğu diyalektik bakış açısıyla çözümlüyor.

Zola Dosyası'nın ikinci yazısı Şevket KADIOĞLU'nun. Ondokuzuncu yüzyılda Fransa'da natüralizminin ilkelerini bir doktrin çerçevesinde belirleyen Émile Zola'nın *Rüya* adlı romanı üzerine kaleme aldığı *Düşün Mekânından Mekânın Düşüne: Zola'nın Rüya'sı* başlıklı yazısıyla dosyaya önemli bir katkı sağlıyor. Önce Zola'nın natüralist doktrini ve deneysel roman deneyiminden söz eden Kadioğlu daha sonra, çevrenin kalıtım üzerindeki etkisiyle öne çıkan *Rüya* adlı romana odaklanıyor. Romanın mucizevi olana, bilinmeyene, sezilemeyene tanıdığı ayrıcalık ve bu çerçevede yarattığı peri masalı atmosferiyle Rougon-Macquart serisinin diğer romanlarından farklılaştığına da dikkat çeken Kadioğlu yine de Zola'nın natüralist doktrinin sınırları içinde kaldığına vurgu yapıyor. Romanın kahramanı Angélique'in düşle kurduğu bağda, mistiğe yönelişinde bu bağlamda geçirdiği değişimde, çevrenin ve mekânın belirleyici olduklarının altını çizen Kadioğlu, genç kızı, azizeleri, "mutlu ölen" bakireleri örnek almaya özendiren Katedralin temsil ettiği mistik mekân ile, aşkın sesi olan ve dış dünyanın, bahçelerin, doğanın temsil ettiği dünyevi mekân arasındaki karşıtlığa da dikkat çekiyor. Yazar, Zola'nın bu romanının "düşü mekândan yaratan bir mekân romanı" olduğu sonucuna varıyor.

Üçüncü ve son yazı da Galatasaray Üniversitesi'nden sevgili Engin BEZCİ'nin. Bezci *Genç Cemil Meriç'in Zola'sı* başlıklı incelemesinde, bir yandan « Zola gençliğimin tanrılarında » diyen Cemil Meriç'in Zola'yı romancı ve eylem adamı olarak nasıl alımladığı sorusuna yanıt ararken, bir yanda da, Zola yazıları çerçevesinde onun eleştirmen kimliğini sorgulayıp, genç Meriç'in Zola'da benimsediği kimi değerler çerçevesinde, onun bir aydın olarak sosyalizmden muhafazakar ve İslamcı çevrelere kaydığı düşünsel süreci irdeliyor.

Frankofoni'de ilk kez yayımladığımız *Cemal Süreya Dosyası*'nda ilk yazı Tuğrul İNAL'ın: *Edebiyat Göçebesi Cemal Süreya'nın Poetikası*. İnal, şairin bir yerden başka bir yere, bir kadından ötekisine uzanan bir nevi göçebelik ilişkilerini metinlerarası bir bağlamda irdeliyor. En çok da göçebeliği Erzincan-Bilecik topografyasından çok İstanbul'da birlikte olduğu kadınlar arasında yaşıyor. Bir kadından ötekisine, göçebe bir hayatın doludizgin sınırlarında biraz erotik, biraz hüznünlü aşk şiirlerinde bu göçebelige

tanık oluyoruz. Erotizm ve aşk izlekleri zaman kavramının ve belleğin somut ve trajik belgeleridir onun şiirinde. Zamanın izleri, yaşanmışlıklar, hatıralar, çoğu zaman da yaşanan yalnızlıklar bir film şeridini oluşturur gibi iç içe geçerek Cemal Süreya'nın poetikasını oluşturur. Cemal Süreya salınır durur geçmişle gelecek arasında, acıyla sevinç arasında, aşk yaşadığı çok sayıda kadın arasında. *Güzel anılar gibi güzel bir gül, güzel anılar gibi hüznü, hüznü şarkılar gibi güzel kadınlar* kaybolurlar bir bir şiirinin sonunda. Cemal Süreya da yalnızlığın dolambacında takılıp kalır. Kala kala şiirinde hatıralar ve hüznü kalır.

Kemal ÖZMEN, *Bir Kentli Göçebe: Cemal Süreya / Göçebe'nin Yazınsal Kodları Üzerine Düşünceler* adlı incelemesinde, İkinci Yeni şiir hareketinin öncülerinden Cemal Süreya'nın 1965'te yayımladığı özyaşamöyküsel izler taşıyan *Göçebe* kitabının çoksesli ve söyleşimsel yapısını (parçalı yazım, soyutlamacı dil, özgür dize düzeni, ironik ve erotik söylem, metinlerarası göndermeler) kaynak eleştirisi bağlamında geniş bir referans ağı oluşturarak çözümlüyor.

Cemal Süreya'nın Yazın Dünyasında Folklor İronisi başlıklı yazı sevgili Atiye NAZLI'nın. Cemal Süreya, Türk edebiyatının sıra dışı şairlerinden biri olarak yaşadığı dünyanın duvarlarını aşan ve bunu şiirlerine yansıtan bir şair. Şiirlerinde ve yazılarında görülen o ince alaycı tavır dünyaya başkaldırının bir başka adıdır. Kendisi de yazılarında ve şiirlerinde bu ironinin olmasından memnundur. Çünkü, Cemalettin Saber'i Cemal Süreya yapan da budur. Cemal Süreya'nın *Folklor Şiire Düşman* ve *99 Yüz İzdüşümler, Söz Senaryosu* adlı eserleri kendi içinde çelişmesine karşın aynı zamanda da örtüşmektedir. Yani çalışmalarında sıra dışı bir mizah ve sert bir ironi söz konusudur. Süreya'nın *Folklor Şiire Düşman* adlı yapıtında geçen "folklor" kavramı, "halk şiiri" ile başlayıp pek çok türde örnekler vermesi, sıra dışı bir uyarı olarak kabul edilmektedir. Süreya'nın *99 Yüz İzdüşümler* adlı eserinde pek çok halk edebiyatı unsurundan yararlandığı görülmektedir. Örnekler üzerinden Süreya'nın kendi şiir ve düşünce dünyasını Doğu-Batı sentezinde ustaca yansıttığı görülmektedir.

Çeşitli İncelemeler Dosyası'nda Ankara Üniversitesi'nden sevgili Arzu ETENSEL İLDEM'in Fransızca kaleme aldığı yazısının başlığı *Antiller, Victor Hugo ve Tout-monde Kavramı : Raphaël Confiant'ın Adèle et la Pacotilleuse* Romanı. Raphaël Confiant Martinikli bir romancı. Antilli seyyar satıcı kadın Céline Alvarez Bââ, Barbados Adası'nda bulunan Victor Hugo'nun küçük kızı Adèle Hugo ve aşık olduğu İngiliz subay Albert Pinson romanın kahramanları. Aşkına karşılık bulamayan Adèle'in trajedisi romanın konusu. Raphaël Confiant bu aşk romanını tarihsel bir çerçeveye ve gerçeğe uygun olarak kurgulamış. Confiant olup bitenleri *antillité, créolité* ve *Tout-Monde* kavramlarına göre romanlaştırmış. Victor Hugo'ya büyük hayranlık duyan Céline Adèle'in iyilik perisi olmuş hastalığı boyunca. Antiller evreninin Hugo'ların evreniyle ilişkisi de okurda *Tout-Monde* kavramının kapılarını açmış.

Cinsiyet farkını yadsıyan ama kendi kurallarınca varlıklarını sürdürmeye çalışan kadınların öyküsüdür *Hallaç* (1960). Öykülerde cinsiyet ayrımcılığından beslenen eril gücü ve onu ötekileştirdiği kadının durumunu ironik bir dille aktaran Leyla Erbil eleştirel tavrını her öyküde açıkça ortaya koyar. Sevim AKTEN yazarın varoluşçuluk bakış açısıyla yazdığı öyküleri çözümlerken Leyla Erbil'in simgesel bir dil kullandığını, metaforlarla beslenen bu dilin kendine özgü bir estetik oluşturduğunu belirtiyor.

Tanju İNAL Fransa'da en çok okunan ve en çok çevirisi yapılan Guillaume Musso'nun bir romanını – *Onu Ben Öldürdüm – La Jeune Fille et La Nuit* – çözümlüyor. 2018 yılında Calmann-Lévy'de yayımlanan bu gerilim romanı post-modern kurgusu ve içeriğiyle büyük ilgi uyandırmış. Beklenmedik olaylar ve sürprizlerle dolu bu romanda öne çıkan öğeler, kendisine özgü anlatım tarzı ve *hybride, thriller, page turner* yapısıyla başarılı bir gerilim romanı örneği.

Mükremin YAMAN, Michel Houellebecq'in *Sérotonine* romanını çözümlüyor. Yazısının başlığı şöyle : *M. Houellebecq'in Sérotonine Adlı Romanında Siyasal – Toplumsal Gözlemler*. Yazısının ilk bölümünde Houellebecq'in roman anlayışını kısaca tanıtan Yaman sonraki bölümlerde romanın temel yapısını oluşturan toplumsal ve siyasal izlekler üzerinde duruyor. Ayrıca yazarın diğer romanlarında sıklıkla göze çarpan benöyküsel anlatıcı tiplemesinin bu romanda da anlatının genel akışını üstlendiğini vurguluyor.

Yayın hayatımızın otuzüçüncü yılında yayımladığımız kırkbirinci kitabın hazırlanmasında her zaman olduğu gibi akçal katkıda bulunan Fransız Büyükelçiliği Kültür Servisine, Kültür ve Turizm Bakanlığına ve Ürün Yayınlarına, özveriyle çalışan ön sırada sevgili Özlem KASAP, sevgili Şirin YENER ve sevgili Barbara BLACKWELL GÜLEN olmak üzere sevgili Simay TURAN'a, sevgili İlknur KAYA'ya ve bu sayıda görev alan raportörlere ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Giderek ağırlaşan akçal sorunlara karşı 2023 yılında Baudelaire, Sabahattin Ali ve diğer dosyalarda buluşma umuduyla.

Tuğrul İNAL
Ocak 2022, Ankara

EN PUBLIANT EN CETTE TRENTE-TROISIÈME ANNÉE LE NUMÉRO QUARANTE-ET-UN DE LA REVUE *FRANKOFONI*

Dans son article intitulé *Ambition, pouvoir, folie à Plassans*, Mme Gül TEKAY BAYSAN de l'Université Gazi commémore la mémoire d'Émile Zola au 120ème anniversaire de sa disparition. Nous la remercions à cet égard ainsi que pour la coordination du dossier *Émile Zola* que nous présentons pour la première fois dans la revue *Frankofoni*. Mme BAYSAN aborde à partir de *La Conquête de Plassans* la tragédie d'un couple sous Le Second Empire aux prises avec les tares héréditaires et la corruption sociale due aux abus des classes dirigeantes tout en soulignant les rapports dialectiques entre l'homme malade et la société malade.

Le second article du dossier est de M. Şevket KADIOĞLU portant sur *Le Rêve* d'Émile Zola: *De l'Espace du Rêve vers le Rêve de l'Espace : 'Le Rêve' de Zola*. Se distinguant des autres romans de la série Rougon-Macquart par la prérogative accordée au merveilleux, à l'inconnu, à l'insaisissable et à l'au-delà et par son atmosphère de conte de fées, *'Le Rêve'* ne s'écarte pourtant pas des bornes de la doctrine naturaliste. KADIOĞLU retrace l'opposition entre l'espace mystique, représenté par la Cathédrale, qui encourage la jeune fille à s'identifier aux saintes, aux vierges, aux martyres et aux « mortes heureuses », et l'espace du monde extérieur représenté par les jardins et la nature se révélant comme la voix de l'amour.

Le dernier article du dossier, *Le Zola du jeune Meriç* de M. Engin BEZCİ de l'Université Galatasaray. M. BEZCİ, tout en cherchant, d'une part, une réponse à la question de savoir quelle fut la réception de Zola en tant que romancier et écrivain engagé chez Cemil Meriç, interroge d'autre part son identité de critique littéraire à travers ses écrits sur Zola, Bezci remet également en question, les idées zoliennes qu'appréciait Meriç dans sa jeunesse, son parcours intellectuel et ses revirements spectaculaires qui le conduisent du socialisme vers les milieux conservateurs et islamistes.

Nous publions cette année, pour la première fois, un dossier *Cemal Süreya* dont le premier article est de M. Tuğrul İNAL : *La poésie d'un migrant de la littérature : Cemal Süreya*. İNAL y étudie dans un contexte intertextuel multiples aspects du phénomène de migration tant sur le plan spatial (déplacements massifs d'un lieu à un autre) que sur le plan humain (relations tumultueuses du poète avec les femmes). Il souligne que Süreya vit cet état migratoire auprès des femmes des métropoles plutôt qu'ailleurs (Erzincan, Bilecik). Ses poèmes d'amour où se frôlent érotisme et tristesse sont empreints des effets de cette migration qu'il éprouve dans les extrêmes auprès des femmes qu'il fréquente. En effet, ces éléments constituent le fondement souvent tragique de la mémoire du poète. Le temps, les souvenirs, le déracinement, la solitude sont chacun des constantes de sa poésie. Cemal Süreya en quête de stabilité, d'assurance vacille entre le passé et l'avenir, la peine et la joie, une femme et une autre. Toutefois, *une rose belle comme les beaux souvenirs*,

triste comme les beaux souvenirs, les femmes belles comme les tristes chansons défilent et s'évanouissent une fois qu'elles deviennent le pur langage. Quant au poète, il est perdu dans le labyrinthe de la solitude, seul avec son abattement et ses souvenirs.

Le second article intitulé *Un « citadin errant » : Cemal Süreya / Réflexions sur les codes littéraires de 'Göçebe'* vient de M. Kemal ÖZMEN. Caractérisé par son écriture fragmentaire, son discours décousu et fragmenté, ses accents ironiques et érotiques et ses références intertextuelles, *Göçebe* (L'Errant) de Süreya, recueil autobiographique, est publié en 1965. Dans son étude, M. Özmen tente de révéler à la lumière de la critique des sources le vaste réseau de références d'ordre littéraire et culturel qui confère à la structure dialogique et polyphonique du recueil toute sa vigueur et sa cohérence.

Ce dossier se clôt avec l'article de Mme Atiye NAZLI : *Ironie folklorique dans les essais de Cemal Süreya*. Elle explore la poétique insolite du poète dont la contestation est rendue manifeste à travers l'ironie qui marque ses poèmes. Les essais du poète, *Folklor Şiire Düşman* et *99 Yüz İzdüşümler-Söz Senaryosu* révélant de part et d'autre certaines contradictions se rejoignent dans l'usage d'un humour inhabituel et d'une ironie agressive. Ces deux œuvres du poète offrent des exemples importants où il est possible de retrouver les traces folkloriques et celles de la poésie populaire. Toutefois, la poésie de Süreya reflète également une parfaite synthèse de l'Orient et de l'Occident, et ceci grâce aux apports de la poésie française contemporaine.

Le dossier *Considérations générales* de ce numéro s'ouvre avec l'article de Mme Arzu ETENSEL İLDEM : *Antillanité, Victor Hugo et Tout-Monde : Adèle et la pacotilleuse de Raphaël Confiant*. Ce roman de l'auteur martiniquais Raphaël Confiant raconte l'histoire d'une marchande ambulante, Céline Alvarez Bâà, de la fille cadette de Victor Hugo, Adèle Hugo et de l'officier anglais Albert Pinson dont elle est amoureuse. La tragédie d'Adèle dont l'amour passionnel n'est pas partagé par l'officier constitue le noyau de la fiction. Confiant qui part des faits historiques crée une fiction où il emploie les notions d'*antillanité*, de *créolité* et de *Tout-Monde*. En effet, la rencontre de l'univers des Antilles et de celui de la famille Hugo nous permet d'accéder à la notion de *Tout-Monde*.

Hallaç (1960) relate l'histoire des femmes qui refusent de jouer le rôle qui leur est imposé par la société. La condition féminine est mise en évidence d'une manière critique et ironique par Leyla Erbil. Dans son article intitulé *La force de création littéraire dans la nouvelle Hallaç de Leyla Erbil*, Mme Sevim AKTEN analyse les nouvelles existentialistes de Leyla Erbil en traitant particulièrement du langage métaphorique et de l'esthétique propre à l'auteure.

Mme Tanju İNAL étudie le roman *La jeune fille et la nuit* de l'auteur français le plus lu en France et le plus traduit dans le monde, Guillaume Musso. Ce thriller post-moderne, paru en 2018 chez Calmann Lévy suscite un intérêt considérable. Avec les moments intenses de suspense et sa trame narrative, ce roman offre le parfait exemple du *roman hybride, thriller, page turner*.

Le titre de l'article de M. Mükremin YAMAN est *Les observations sociales et politiques dans Sérotonine de Michel Houellebecq*. M. YAMAN présente dans la première partie de son étude la conception romanesque de Houellebecq et souligne dans une seconde partie, les thèmes sociaux et politiques constituant la structure du roman. Il souligne finalement la narration homodiégétique que l'on rencontre également dans les divers romans de l'auteur.

Comme à notre habitude nous terminerons par nos plus vifs remerciements à tous ceux qui, en cette trente-troisième année, ont contribué à la préparation de ces quarante et quarante-et-unième numéros. Nos remerciements iront tout d'abord au Service Culturel de l'Ambassade de France à Ankara ainsi qu'au Ministère turc de la Culture et à Ürün Yayınları qui assure en Turquie et à l'étranger la diffusion de la revue. Nous remercions également Özlem KASAP, ainsi que nos chères amies Şirin OKYAYUZ, Barbara BLACKWELL GÜLEN, Simay TURAN et İlknur KAYA pour leur patience, leur disponibilité et leur travail minutieux. Sans oublier tous les évaluateurs dont la contribution à ces numéros est particulièrement précieuse.

En espérant vous retrouver en 2023 autour de nos dossiers Baudelaire et Sabahattin Ali ainsi qu'encore d'autres qui ne manqueront pas de susciter auprès de vous un large intérêt.

Tuğrul İNAL
Janvier 2022, Ankara